

Elintarvikeketjulinja

Pvm/Datum/Date

12.3.2021

Dnro/Dnr/DNo

1235/00.00.01.00.00/2021

Sisäministeriö

kirjaamo@intermin.fi

Lausuntopyyntö SM002:00/2021

POLIISIN VIRANOMAISILLE ANTAMAN VIRKA-AVUN MAKSULLISUUS

Sisäministeriön poliisiosasto on pyytänyt lausuntoa ehdotuksesta muuttaa poliisin suoritteiden maksullisuudesta vuonna 2020 annetun sisäministeriön asetuksen (1117/2020) 6 §:ää. Muutoksella täsmennettäisiin edellä mainittua pykälää niin, että poliisin lastensuojelulle ja sosiaalipäivystykselle antamasta virka-avusta ei enää perittäisi maksua. Muutos koskisi vain edellä mainittuja tahoja.

Ruokavirasto ei luonnollisestikaan ole ollut lausuntopyynnön vastaanottajana. Virasto haluaa kuitenkin tässä yhteydessä tuoda esille vakavan huolensa siitä, miten poliisin virka-avun maksullisuus saattaa heikentää Ruokaviraston toimialueen viranomaisten¹ toimintamahdollisuuksia valvontatilanteissa. Elintarvikeketjun valvontaviranomaisten toiminta saattaa vaikeutua erityisesti niissä tilanteissa, joissa valvontatoimenpiteillä on kiire tai joissa valvontaviranomaisen turvallisuus on uhattuna.

Poliisin elintarvikeketjun viranomaisille antama virka-apu

Elintarvikeketjun valvontaviranomaiset joutuvat turvautumaan poliisin virka-apuun erilaisissa tilanteissa. Esimerkiksi elintarvikevalvonnassa tulee esiin tilanteita, joissa esiintyy väkivallan uhkaa valvontatilanteissa. Ruokaviraston tietoon on tullut tapauksia, joissa valvojia on uhkailtu suullisesti tai esim. tönimällä tai vaarallisilla välineillä uhaten. Esimerkiksi teurastamoissa on vaarallisia välineitä käden ulottuvilla paljonkin ja olosuhteet ovat usein jo lähtökohtaisesti haastavia työturvallisuuden näkökulmasta. Valvontakohteessa voi myös olla vaikeuksia päästä elintarvikealan toimijan tiloihin tai osaan niistä tai elintarvikealan toimija kieltäytyy luovuttamasta valvontaviranomaiselle valvonnan kannalta välttämättömiä dokumentteja, vaikka viranomaisella on sekä kansalliseen että EU-lainsäädäntöön perustuva oikeus päästä tiloihin ja saada asiakirjoja nähtäväkseen.

¹ Ruokaviraston tehtäviin kuuluu edistää, valvoa ja tutkia elintarvikkeiden turvallisuutta ja laatua, eläinten terveyttä ja hyvinvointia, kasvinterveyttä sekä maa- ja metsätalouden tuotantoon käytettäviä lannoitevalmisteita, rehuja ja kasvinsuojeluaineita ja lisäysaineistoja.

Elintarvikeketjulinja

Pvm/Datum/Date

12.3.2021

Dnro/Dnr/DNo

1235/00.00.01.00.00/2021

Viime vuosina elintarvikeketjun viranomaiset ovat aktivoituneet harmaan talouden torjunnassa ja paikallisviranomaisia muun muassa elintarvikevalvonnassa on kannustettu tiivistämään yhteistyötä eri viranomaisten, ml. poliisin kanssa. Useissa tilanteissa paikallisia elintarvikevalvontaviranomaisia, jotka hoitavat valtaosan elintarvikevalvonnasta Suomessa, on Ruokaviraston toimesta neuvottu myös olemaan yhteydessä poliisiin virka-apun saamiseksi valvontatilanteeseen. Myös Ruokavirasto turvautuu poliisin virka-apuun joissakin tilanteissa.

Poliisin antaman virka-apun maksullisuus voi johtaa siihen, että virka-apua ei pyydetä ja elintarvikevalvontaa jätetään jopa sen vuoksi tekemättä, koska valvontakäyntiin liittyy ilman poliisin virka-apua liian suuria turvallisuusriskejä tai sen onnistuminen ilman poliisin virka-apua on muuten mahdotonta. Kuntavalvonnan resurssit ovat monissa kunnissa niukat ja säästösyistä maksulliseen virka-apuun ei välttämättä voida turvautua. Tämä heikentää osaltaan valvontaa ja erityisesti haastavat valvontakohteet, joissa mahdollisesti on vakavaa lainsäädännön vastaista, jopa rikollista toimintaa, jäävät tehokkaan valvonnan ulkopuolelle. Tehokas elintarvikevalvonta on kuitenkin hyvin tärkeää kuluttajien terveyden ja taloudellisuuden turvallisuuden takaamiseksi sekä harmaan talouden torjumiseksi ja rehellen kilpailun varmistamiseksi.

Eläinsuojeluvalvonnassa poliisi toimii elintarvikevalvonnan tavoin esitutkintaviranomaisena tai virka-apun antajana silloin, kun eläinsuojeluviranomaisista tai eläinsuojeluvalvojaa estetään suorittamasta virkatehtäviään. Poliisi on lisäksi eläinsuojelulaissa ja eläinten kuljetuksesta annetussa laissa tarkoitettu valvontaviranomainen. Poliisi voi siis tehdä eläinsuojelutarkastuksia itsenäisenä viranomaisena tai yhdessä kunnan valvontaeläinlääkärin tai eläinsuojeluvalvojan kanssa. Eläinsuojelulaissa ei ole määritelty sitä, milloin tarkastuksen suorittaja on kunnallinen viranomainen ja milloin poliisi.

Yleisin käytäntö on ollut se, että poliisi osallistuu eläinsuojelutarkastukseen tarkastuksen turvaamistarkoituksessa. Nykyisin yleistymässä on kuitenkin myös käytäntö, jossa valvontaeläinlääkäri ja poliisi suorittavat tarkastuksen yhdessä: tällöin poliisi yleensä keskittyy esitutinnan tekemiseen samalla kun valvontaeläinlääkäri tekee eläinsuojelulain mukaista valvontaa. Tämä on yleensä koettu hyväksi toimintatavaksi eläinsuojelulainsäädännön rikkomistapauksissa, jolloin esitutkinta saadaan käynnistettyä heti poliisin toimesta valvontaeläinlääkärin keskittyessä tarvittaviin hallinnollisiin toimenpiteisiin.

Elintarvikeketjulinja

Pvm/Datum/Date

12.3.2021

Dnro/Dnr/DNo

1235/00.00.01.00.00/2021

Virka-apun antaminen toimii eläinsuojelutapauksissa myös toisinpäin: eläinsuojelulain mukaan kunnaneläinlääkärin on tarvittaessa annettava virka-apua poliisilaitokselle eläimeen kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanossa. Uuteen nykyisen eläinsuojelulain korvaavaan lakiin eläinten hyvinvoinnista on tarkoitus sisällyttää uutena asiana myös kunnaneläinlääkärin velvollisuus antaa virka-apua eläimeen kohdistuvan takavarikon täytäntöönpanossa. Eläinlääkärin antama virka-apu voi olla tarpeen esimerkiksi takavarikoitavan eläimen terveydentilan arvioimiseksi tai eläimen lopettamiseksi.

Kunnallisen viranomaisen tekemä eläinsuojeluvalvonta on ns. valtion toimeksiantotehtävää ja perusvelvoitteet siihen ovat eläinsuojelulaissa ja eläinten kuljetuslaissa. Eläinlääkintähuoltolain mukaan valtio korvaa kunnille kustannukset siitä, että kunnilla on eläinsuojeluvalvontaa varten eläinlääkärin virkoja ja myös valvonnasta aiheutuvat kustannukset korvataan. Eläinlääkintähuoltomomentille budjetoidut rahat siirretään aluehallintovirastoille, jotka maksavat kunnille. Aluehallintovirastojen käytössä olevat määrärahat ovat liian pieniä ja virka-apukustannukset vähentävät tätä summaa entisestään. Vaarana virka-apun aiheuttamasta kustannusten noususta on, että eläinsuojelutarkastuksia ohjataan poliisille eläinsuojeluvalvontaviranomaisena.

Uhkaavat valvontatilanteet ovat lisääntyneet eläinsuojeluasioissa ja tapaukset ovat myös muuttuneet aiempaa monimutkaisemmiksi. Valvontaa tekevät eläinlääkärit myös työskentelevät usein yksin, jolloin heidän turvallisuutensa on herkemmin uhattuna. Tapausten asiantuntevan ja turvallisen hoitamisen kannalta olisi hyvä, että kunnallisen viranomaisen eläinsuojeluasiantuntemus olisi käytettävissä ja poliisi turvaisi valvontaviranomaisen turvallisuuden valvontakäynneillä ilman että virka-apun pyytämässä joudutaan tekemään harkintaa tiukkojen taloudellisten resurssien käytöstä.

Myös kasvissektorilla joudutaan välillä uhkaaviin tilanteisiin ja valvontaviranomainen joutuu pyytämään poliisilta virka-apua turvallisuuden takaamiseksi. Uhkaavia tilanteita on ollut mm. kasvinterveystarkastuspäätösten täytäntöönpanossa, jolloin toimenpiteen kohde on esittänyt erilaisia henkeen tai terveyteen kohdistuvia uhkauksia tarkastajille tai hyökännyt tarkastajia kohtaan.

Valtioneuvoston periaatepäätös kansalliseksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaksi ja toimenpideohjelmaksi

Elintarvikeketjulinja

Pvm/Datum/Date

12.3.2021

Dnro/Dnr/DNo

1235/00.00.01.00.00/2021

Valtioneuvosto on hyväksynyt 11.6.2020 periaatepäätöksen kansalliseksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaksi ja toimenpideohjelmaksi vuosille 2020-2023². Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategian tavoitteena on edistää yritysten välistä tervettä kilpailua ja reiluja työmarkkinoita, ennalta estää harmaata taloutta ja talousrikollisuutta, turvata harmaata taloutta ja talousrikollisuutta torjuvien viranomaisten toimintaedellytykset sekä kehittää harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaa ja viranomaisyhteistyötä.

Strategian liittyvä toimenpideohjelma sisältää 23 hanketta ja niiden puitteissa useita konkreettisia toimenpiteitä. Ne toteutetaan eri ministeriöiden, virastojen ja sidosryhmien yhteistyössä. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää lainsäädännön kehittämistä nykyistä paremmin viranomaisten toimintaedellytyksiä tukeväksi sekä sitä, että operatiivisen viranomaistyön resurssit ja niiden oikea kohdentaminen turvataan. Yhtenä toimenpideohjelman hankkeena on luoda Ruokavirastolle ja Tullille yhteistoimintamalli rajat ylittävien elintarvikepetosten torjuntaan ja kehittää Ruokavirastossa elintarvikeketjun rikostorjuntaa.

Poliisin antaman virka-avun maksullisuus on yksi viranomaisten toimintaedellytyksiä heikentävä tekijä eikä se Ruokaviraston käsityksen mukaan tue edellä mainitun strategian tavoitteita. Samalla, kun petoksellista toimintaa havaitaan elintarvikeketjussa yhä enemmän, lisääntyy myös potentiaalisesti vaarallisten valvontatilanteiden määrä. Ruokavirasto ei pidä tarkoituksenmukaisena, että valtion viranomainen perii maksuja toiselta valtion viranomaiselta virka-avusta, jonka tavoitteena on ihmisten ja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin suojeleminen ja koko elintarvikeketjun valvonnan varmistaminen. Virka-avun maksullisuus ei ole valvonnan etu, kun vaativissa tilanteissa joudutaan miettimään tarkkaan tiukkojen taloudellisten resurssien käyttöä. Nyt suunnitteilla oleva maksuttomuuden laajennus tulisi ulottaa myös elintarvikeketjun valvontaan.

Ruokavirasto ymmärtää, että poliisille koituu kustannuksia virka-avun antamisesta muille viranomaisille, mutta näiden kustannusten korvaaminen tulisi järjestää niin, että virka-avun maksullisuus ei yksittäistapauksessa johda siihen, että viranomaiset jättävät valvontatehtäviä hoitamatta tai hoitavat niitä erilaisten uhkien alaisena. Se, että virka-avun antamisesta syntyvät kulut jäisivät poliisin maksettaviksi, heikentää poliisin edellytyksiä hoitaa omia lakisääteisiä tehtäviään. Tämän vuoksi poliisilta virka-avun antamisesta saamatta jäänyt osuus eli kustannukset, jotka virka-avun antamisesta aiheutuvat poliisille, tulisi korvata poliisille muulla tavoin.

² <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f806b5277>

Elintarvikeketjulinja

Pvm/Datum/Date

12.3.2021

Dnro/Dnr/DNo

1235/00.00.01.00.00/2021

Ruokavirasto pitää tärkeänä, että tässä yhteydessä tai mahdollisimman pian selvitetään maksullisuuden vaikutuksia viranomaistoimintaan sekä ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi. Viranomaistoimintaa tulisi tässä työssä arvioida laajasti, ottaen huomioon elintarvikeketjun viranomaistoiminnan lisäksi myös muita valvontasektoreita.

Ylijohtaja

Pia Mäkelä

Lakimies

Kirsi Hannula

Tiedoksi

heidi.kankainen@intermin.fi

Maa- ja metsätalousministeriö

RUOKAVIRASTO

Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Tämä asiakirja on laadittu ja allekirjoitettu sähköisesti.
Dokumentet har uppsatts och undertecknats elektroniskt.
This document has been digitally prepared and signed.

Ruokavirasto
PL 100, 00027 RUOKAVIRASTO
Puh. 029 530 0400 (vaihde)
ruokavirasto.fi
Y-tunnus: 2911686-7

Livsmedelsverket
PB 100, 00027 LIVSMEDELSVERKET
Tfn 029 530 0400 (växel)
livsmedelsverket.fi
FO-nummer: 2911686-7

Finnish Food Authority
P.O. Box 100, FI-00027 FINNISH FOOD AUTHORITY, FINLAND
Tel. +358 29 530 0400 (switchboard)
foodauthority.fi
Business ID: 2911686-7